

Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei, 1922-02-11, iš Miuncheno - į Berlyną

Vandukai mielas! Kur tu palikai, kad tavęs negirdėti?

Vandukai mielas! Kur tu palikai, kad tavęs negirdėti? O vakar vakarą gavau iš Kiršos [1] laišką, jis man uždavė naujo klapato. Visų pirma dėl Petrausko [2]: jis siūlo, kad aš Miunchene pasirūpinčiau, kad Petrauskas galėtų gastroliuoti čionai. Rodos, kad pavyks tai padaryti, nors daug klapato turėsiu. O antra - Kirša Berlyne surado Puidą [3], o Puida ten sėdi ir spausdina knygas, ir perka, tai aš pasiūliau išleisti ir mano [„]Dievų takais[“] [4] bei [„]Paną[“] [5]. Atsakymo dar neturiu, Kirša su Puida dar nesikalbėjo, bet ar šiaip[,] ar taip ir vieną[,] ir kitą aš noriu prirengti spaudai.

Tai tu Kaune visų pirma pamatyk Sutkų [6] ir iš jo paimk vertimą - jau turėtų būt mašinėle perrašytas ([„]Panas[“]) ir man atsiųsk. Jei ne Puida - tai aš pasiūsiu Amerikon ir vis gal nors kaip pavyks ([išleisiu]) ir kiek uždirbti. O antra - dėl mano eilių - tai man trūksta kai kurių rankraščių, kurios gal reikėtų indėti į rinkinį.

Visų pirma [„]Audėja[“] [7], kuri buvo [„]Dainavoj[“][,] - aš neturiu rankraščių, o antra - tų eilių, kurios buvo spausdintos „Lietuvoj“ [8] per visą laiką. Ar Tu parvažiuodama namon - ar Tu negalėtum paimti „Lietuvos“ komplektą Kaune, nurašyti eiles ir man atsiųsti[?]

Jei galėtai - tai būtų labai gerai, nes aš per Velykas suredaguočiau rinkinį[.] Šiandie aš jaučiuos geriau. Šį vakarą gausiu nuo tavęs laiškutį[,] tai ir Tau daugiau parašysiu. Jei matysi Kiršą, tai jį prikalbink, kad [„]Panas[“] geras daiktas ir kad jis reikia išleisti.

O dabar aš skubu į posėdį - mes kuriam Miuncheno lietuvių studentų draugiją [9] - gerai[,] Vandukėli?

Pridedamąją kvitanciją [10] Kaune parodyk Krėvei [11] - ar ji dar jam reikalinga, ar jau ne? [12]

KOMENTARAI

- [1] Faustas Kirša (1891–1964), poetas. 1921–1925 m. studijavo Berlyno universitete vokiečių kalbą ir literatūrą, estetiką. Toliau minimas laiškas neišliko. Kad planuota Kiprą Petrauską pakviesti koncertuoti į Vokietiją, liudija ir kitas laiškas: „Tu tokį laišką parašei Petrausko reikalui, kad aš jam negalėjau jo rodyti. Kalbi apie pasaulio garsenybę. Suprask jo ambiciją! Jis ir Berlyne buvo labai mandras. Sunku buvo sutikti ilgesniam laikui. Mat, kaip rašiau, gramofoninasi. Grįžo Kaunan. Ar ką laimėjo? Nežinau. Aš nė neatsisveikinau. Rodos, jis su vokiečiais kažką darė“ (Fausto Kiršos atvirlaiškis Baliui Sruogai, iš Berlyno - į Miuncheną, 1922-03-11, rankraščių fotokopija, in: *LLTI BR*, f. 115, b. 244, l. 1r). Dainininkas 1922 m. Miunchene nekoncertavo.
- [2] Kipras Petrauskas (1885–1968), operos solistas. 1925 m. gastrolių su rusų operos dainininku Fiodoru Šaliapinu metu koncertavo Vokietijoje - Leipcige, Miunchene, Drezdene.
- [3] Kazys Puida (1883–1945), rašytojas, leidėjas. „1922 metais Puidos įsteigta akcinė bendrovė „Vaiva“ pradėjo vakarietiškai suplanuotų kelių serijų („Panteonas“, „Jaunimo svarstymai“, „Mokslo knygynėlis“) leidybą. Imdama paskolas iš Lietuvos kooperacijos banko, spausdino knygas Enzio Jagomasto spaustuvėje Tilžėje ir Guido Hakebeilio spaustuvėje Berlyne, pasiekdama kartais gana aukštos poligrafinės kultūros[...] (Vytautas Kubilius, *Dviese literatūros sūpuoklėse*, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2003, p. 114)“.

- [4] Eilėraščių ciklas „Dievų takais“ komponuotas 1917–1919 m. Jis pirmiausia pasirodė 1921 m. spaudoje (Balys Sruoga, „Dievų takais“ [„I. Saulė teka!“, „II. Pražydo žemė!“, „III. Tu ateik į vyšnių sodą!“, „IV. Saulėlaidos ugnys sultingoms aguonoms prasimuš pro!“, „V. Perregimuos rūbuos, kaip meilės dievaitė!“, „VI. Mėnulis baltas!“, „VII. Rudens liepos!“], in: *Skaitymai*, Kaunas, 1921, kn. 3, p. 72–76; Balys Sruoga, „Dievų takais“ [„VIII. Būk nors mirksni lengva viešnia!“, „IX. Aš netyčia apsisotojau!“, „X. Del tavęs žadėjau būti!“, „XI. Per tylų lauką, žiedų karūnas!“, „XII. Pasauly – vienas...!“, „XIII. Už perregimų kalnų!“, „XIV. Krūtinę nuoga, rasotą veidą!“, „XV. Ant žiedelių, ant baltų!“, „XVI. Nuvirę linai!“, „XVII. Šniokščia vinkšnos ir berželiai!“, „XVIII. Užgavo sielą!“, „XIX. Aš iš tolo atėjau!“, „XX. Atėjai!“, „XXI. Laimink skundą begalini!“, „XXII. Žvaigždė tylinti užėjo!“, „XXIII. Žiūriu, žiūriu į tą šalį!“, in: *Ibid.*, 1921, kn. 6, p. 30–38; Balys Sruoga, „Dievų takais“ „XXIV. Vyšnios glaudžiasi palangėj!“, „XXV. Liūlia, liūlia!“, „XXVI. Laukiu tavęs!“, „XXVII. Kai atėjo!“, „XXVIII. Kiaurą naktį, naktųžėlę!“, „XXIX. Šiandie pasauly!“], in: *Ibid.*, 1921, kn. 7, p. 78–81; Balys Sruoga, „Dievų takais“ „XXX. Slenka valtelė, kaip debesėlis!“, „XXXI. Sodo sfinksai ažuoliniai!“, „XXXII. Liūdno alėjos tęsiasi be galo!“, „XXXIII. Suvertė mėnuo šešėlius ant kalno!“, „XXXIV. Tartum sparnais mėlynaisiais apglėbdama!“, in: *Ibid.*, 1921, kn. 8, p. 83–85; Balys Sruoga, „Dievų takais“ (Pabaiga) „Sutema atlankė žemę!“, in: *Ibid.*, 1921, kn. 10, p. 64; Balys Sruoga, „Dievų takais“ [„I. Saulė teka!“, „II. Pražydo žemė!“, „III. Tu ateik į vyšnių sodą!“, „IV. Saulėlaidos ugnys sultingoms aguonoms prasimuš pro liepų nusvirusius bokštus...!“, „V. Perregimuos rūbuos, kaip meilės dievaitė!“, „VI. Mėnulis baltas!“, „VII. Rudens liepos!“], in: *Vainikai: Naujesniosios poezijos antologija*, sudarė Kazys Binkis, Kaunas: Švyturys, 1921, p. 164–169). Vėliausią eilėraščių ciklo redakciją žr. Balys Sruoga, *Dievų takais*, Klaipėda: Rytas, 1923, p. 1–167, *BSR* 1, p. 100–131; eilėraščių ciklo tekstų istoriją žr. Algis Samulionis, „Paiškinimai“, in: *BSR* 1, p. 743–756.
- [5] „Panas“ – belgų poeto ir dramaturgo Charleso van Lerberghe'o (1861–1907) satyrinė komedija, iš prancūzų kalbos, talkinant Vandai Daugirdaitei, naudojantis rusišku 1908 m. leidyklos „Skorpion“ išleistu veikalų vertimu, pradėta versti į lietuvių kalbą 1921 m., baigta ir parengta spaudai 1924 m., planuota, kad kūrinių išleis akcinė bendrovė „Vaiva“. Vertimas tuo metu neišleistas (žr. Charle van Lergberghe, „Panas“, vertė Balys Sruoga, Kaunas, 1924, [spaudai paruoštas mašinraštis, įrištas, Balio Sruogos pataisytas juodu rašalu], in: *MLLM*, 3951, p. 1–115; išspausdintą vertimą žr. in: *BSR* 5-II, p. 217–275; apie vertimą plačiau žr. Rimas Žilinskas, „Paiškinimai“, in: *Ibid.*, p. 785–787). Šis komedijos vertimas dažnai minėtas laiškuose: „Dėl „Pano“ kalbėjau su Šliūpu. Jis mano išleisti nuo „Ragučio“ vardo. Tiktai nori, kad Jomantas su Kalpoku jį iliustruotų. Dėl mano prakeiktų slogų aš jo negalėjau taisyti. Baisiai durnas ūpas. Ypač kad tik viena akimi trupučiukas tesimato, ir nuolat čiaudu, kosu, spjaudaus kaip senis (Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei, iš Kauno – į Būgius, 1921-05-12, in: *LLTI BR*, f. 53, b. 528, l. 2r)“; „Šiandie parašiau Gugiui „Pano“ reikalu (Balio Sruogos atvirlaiškis Vandai Daugirdaitei, iš Miuncheno – į Berlyną, 1921-11-18, in: *MLLM GEK* 3961/11, *MLLM ER1* 1750, l. 1v); „Žinai, kai tu būsi Kaune, paimk iš Sutkaus 1 egz. „Pano“ – ir atsiųsk man, aš pabandyčiau su Amerikonais susiderėti – gal išleis – tai ir tau bus geriau (Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei, iš Miuncheno – į Būgius, 1923-03-11, in: *LLTI BR*, f. 53, b. 482, l. 1r)“; „... „Paną“ šiomis dienomis jau pasiūsiu į Ameriką“ (Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei, iš Miuncheno – į Būgius, iki 1923-05-26, in: *LLTI BR*, f. 5, b. 668, l. 1v); „Pagaliau parašiau ultimatumą Gugiui dėl „Pano“: arba kad parduotų, arba rankraštį gražintų, kas gal būtų dabar galima ir Kaune parduoti“ (Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei, iš Miuncheno – į Būgius, 1924-01-13, in: *LLTI BR*, f. 53, b. 496, l. 2r). Vanda Sruogienė liudijo, kad „tas veikalas Baliui labai patiko, abu kartu skaitėm originalą. Jis prancūziškai neblogai tekstą suprato, bet aš geriau mokėjau. Rodos, vertėm kartu[...]“ (Vandos Sruogienės laiškas Algiui Samulioniui, iš Čikagos – į Vilnių, 1979-07-18, [pasirašytas mašinraštis], l. 3r, in: *LLTI TS*). Veikalą iš pradžių planuota publikuoti satyros ir humoro laikraestyje *Ragutis*, kuris 1921 m. leistas Kaune (leidėjas ir atsakingasis redaktorius – Kęstutis (Keistutis) Šliūpas), vėliau intensyviai galvota jį išspausdinti Amerikoje leidžiamame dienraštyje *Naujienos* (leidėjas – Kazys Gugis).
- [6] Antanas Sutkus (1892–1968), pedagogas, teatro teoretikas, satyros teatro *Vilkolakis* Kaune vienas vadovų, režisierius.

- [7] Balys Sruoga, „Audėja“ [„I. Suk, sesule, tamprias nytis“, „II. Aušros, dienos – staklės, gijos“, „III. Rudens vėjo mylimoji“], in: *Dainava*, Tilžė, kn. 1, 1920, p. 37-39 (eilėraščių ciklo „Audėja“ vėliausią redakciją ir tekstų istoriją žr. in: *BSR* 1, p. 156-158, 766-768).
- [8] [Balys Sruoga], „Iš cikliaus „Dievų takais“ „[Užgavo sielą / Nelaiko aidas...]“, in: *Lietuva*, Kaunas, 1919-04-20, Nr. 83, p. 5; [Balys Sruoga], „Iš cikliaus „Dievų takais“ „[Ant žiedelių, ant baltų]“, in: *Lietuva*, Kaunas, 1919-07-06, Nr. 144, p. 5.
- [9] Balys Sruoga – Miuncheno lietuvių studentų draugijos, įsteigtos 1922 m., iniciatorius (plačiau žr. Stasys Jankauskas, „Iš studijų Munchene“, in: Balys Sruoga mūsų atsiminimuose, sudarė Vanda Sruogienė, Vilnius: Regnum fondas, 1996, p. 87).
- [10] Prie laiško pridėtų dokumentų nėra. Buvęs laiško priedas neišliko.
- [11] Vincas Krėvė (1882–1954), rašytojas. 1922 m. buvo Švietimo ministerijos Knygų leidimo komisijos sekretorius.
- [12] Priešas kairėje parašėje.